

УДК 130.2

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.2.7>**Черненко Володимир Олександрович**

кандидат філософських наук,
доцент кафедри мистецької освіти та гуманітарних дисциплін
Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського
майдан Конституції, 11, Харків, Україна
orcid.org/0000-0001-7413-3082

ФРІДРІХ НІЦШЕ: «ЖЕСТ, СПРЯМОВАНИЙ НА МЕЖУ, АБО АБЕТКА ДЛЯ ВСІХ І НІ ДЛЯ КОГО»

Актуальність проблеми. Сучасний світ перебуває в тенетах лінійної світоглядної доктрини, просякнутий стереотипами та стигматизацією мислення, обмеженнями, що накладає на себе безпосередньо індивід, внаслідок страху демонтувати традицію як норму. В цьому аспекті, важливими орієнтирами гуманітарної рефлексії виступають особистості, які пропонують світу та людині нову (нелінійну) «мову», нову абетку реальності. Так, яскравою постаттю в цьому ряду є постать німецького мислителя Ф. Ніцше. Автор статті пропонує розкрити та проаналізувати «філософа життя» завдяки поняттю «трансгресія», що уособлює зустріч з «неможливим».

Мета. Використовуючи словник постмодернізму – феномен «трансгресія» та концепт «досвід-межа» (М. Бланшо, В. Рьод, с. Шаап), автор статті ставить мету продемонструвати подолання лінійного розвитку досвіду (чуттєвості та розуму) в аспекті трансформації «останньої людини» до Надлюдини.

Методи. В роботі автор статті використовує описовий метод, індукцію, дедуктивний принцип, синтез, узагальнення, герменевтичний підхід, інструменталістську концепцію Д. Дьюї.

Результати дослідження. Розкриття нової абетки Ф. Ніцше через залучення ключових термінів таких, як «трансгресія» та «досвід-межа», створює передумови для визначення нової дефініції людини. В статті вперше запропоновано представлення двох дихотомій: «людина-дерево» («бути») – лежить в основі класичної раціональності, відповідає за спадковість, традицію, стереотип, ресентимент та «людина-бархан» (частка «і», багатовимірність) – нелінійність, множинність, непередбачуваність висновків, демонтаж традиції, казуальність. В дослідженні виявлена типологія модусів буття у вигляді онтологічної, символічної (семантичної), метафізичної експлікації щодо подолання природи межі – лінійності та традиції.

Ключові слова: Надлюдина, «досвід-межа», нелінійність, культура, трансгресія, культура, свідомість, буття, нова абетка мови.

*Надлюдина – море, в якому потоне велике презирство ваше
Ф. Ніцше*

Вступ. У дотуку з надлишковістю виникає спокуса притягти до свого усвідомлення смисли, надати їм форму, межі аби вона [надлишковість] не розповзлася та не вислизнула поміж долонь. Наслідування традиції породжує відчуття страху щодо відхилення від неї. Сучасність актуалізує наявність лінійної світоглядної парадигми, заохочує стигматизацію мислення та множить обмеження, які накладаються через свідомість на суб'єкта і дійсність. Саме тому, важливими орієнтирами виступають особистості, які запропонували світу і людині нову абетку реальності. Фігура німецького мислителя Фрідріха Ніцше потужна, надривна та неосяжна – дані якості стають «помічниками» для автора статті, який розкриває «філософа життя» в аспекті трансгресії – зустрічі з неможливим та подолання «статичного буття».

Мета та завдання. Завдяки глосарію постмодернізму – поняттю «трансгресія» та концепту «досвід-межа» (М. Бланшо, В.Рьод, с. Шаап) [5;6;8;10], автор статті ставить мету проаналізувати та продемонструвати демонтаж лінійного вектору розвитку досвіду (чуттєвості та розуму)

в аспекті трансформації «останньої людини» до Надлюдини [8;9]. Реалізація даної мети розкривається в наступних завданнях:

– надати визначення людини в якості двох дихотомій: «людина-дерево» («бути») – лежить в основі того, що проживає, думає та промовляє індивід (спадковість, традиція) і «людина-бархан» (частка «і») – нелінійність, асиметричність, множинність, вихід за межу, казуальність, демонтаж традиції;

– виявити онтологічний, символічний (семантичний), метафізичний модуси буття, що спричиняє подолання межі.

Методи дослідження. В роботі автор статті використовує описовий метод, індукцію, дедуктивний принцип, синтез, узагальнення, герменевтичний підхід, інструменталістську концепцію Д. Дьюї.

Аналізуючи творчу спадщину німецького мислителя Ф. Ніцше, автор дослідження залучає до своїх роздумів термінологію філософського напрямку – постмодернізм, а саме, поняття «трансгресія» – концепт неklasичної філософії, яке фіксує феномен подолання кордону (жесту), спрямованого на межу (М. Фуко, М.Бланшо) [6;7;10], перш за все межі між можливим (дійсним) і неможливим: «це область, в якій очевидні реалії, подібно до дисипативних структур, виникають, для того, щоби знову – при зрушенні умов – породити хаос, як «недостовірні реалії» [6]. М. Бланшо наголошує, що цей крок пронизує світ, завершуючи себе в «Іншому», де індивід долучається до певного абсолюту – релігійної спрямованості або сутності іншого гатунку [10]. Відбувається процес певного зрадження собі, тобто, звичним реаліям буденності. Багатозначна природа поняття формує передумови для розширення функціонування феномена «трансгресії» в умовах виходу з суто богословського контексту та надання ірраціональної сакральності подіям, суб'єкту, його свідомості та культурі, що відкривається за допомоги нової абетки Ф.Ніцше [9].

Вагомим доповненням є також концепт «досвід-межа» (кордон), який визначається як рух, спрямований на те, що констатується в якості неможливого, а не просто чогось нового (М. Бланшо): актуалізується відношення кінцевості до буття, момент межі. Отже, даний концепт об'єднує в собі дію, неможливість ухилитися від рішення: саме таке «рішення» висловлює неспроможність зупинитися людині і складає сутність трансгресивного кроку. М. Бланшо визначає поняття «неможливість» як «те, над чим ми не в силах володорювати» [10], адже людина не в стані передбачити або попередити певну подію, рух, активність внаслідок того, що лінійний вектор розвитку його особистого досвіду переривається та набуває ознак природи ризоми. Концепт «ризом» – одне з важливих та яскравих понять постмодернізму визначається як неспроможність прогнозувати розвиток та хід системи (Ж. Дельоз, Ф. Гваттарі). Також, М. Бланшо наполягає, що поняття «досвід-межа» пов'язане із станом «втрати свідомості» або «незнання» (відмова суб'єкта від апробованих стратегій та парадигм інтерпретації світу). Статус феномена «незнання» в когнітивних системах, на думку М. Бланшо, протиставляється традиційній гносеології, натомість, пропонується нова версія розуміння «незнання» як онтологічного заздалегідь модусу існування людини», в якій розкривається відсилка до принципової неможливості прогнозу у точках біфуркацій [7;9;10].

Абетка Ніцше у вигляді статусу Надлюдини – новий вимір себе через відторгнення «Я» від самого себе з позиції споглядання іншого на себе. Даний складний акт рефлексії навантажений в афоризмах митця. Фактично читач неочікувано стикається з «опіком» змісту, що лоскотить його чуттєвість і проголошує розрив межі: такі жести у вигляді закликів постійно присутні по всіх главах афоризмів. Це може налякати, посіяти зерна несприйняття, втім, одночасно, лінгвістичні обороти просякнуті повторами «вічного повернення до себе» та створюють неповторну мелодію буддистських мантр-священних пісень. Це є зачіпка для читача залишитися «в тексті» – спочатку через поверхневе раціональне сприйняття, а потім, завдяки використанню жестів абетки, що спрямовуються на подолання традиції. Певної мірою розкривається специфіка східних філософських візій, в змісті яких присутні повтори мовних обертів, що додає особливий (містичний) тон звучання – навіювання: «В чому моя справедливість? Бо я не полум'я і не вугілля. А справедливість – це полум'я та вугілля!» [4, с. 21-23].

Внутрішня дилема стоїть перед індивідом: переступити традицію – означає, певним чином зрадити себе та вступити в суперечку з ціннісними орієнтирами наявного буття, надаючи перевагу невизначеності, неможливному, ірраціональному. Але саме такий підхід розкриває по-новому онтологічну пару «Я/ Ти» (Інший). Як зазначає Людвіг Клагес у своїх психологічних дослідженнях Ф. Ніцше, він (філософ) виявив певну специфіку щодо даної категоріальної пари [2]. Структура «Ти» старша за «Я», особисте «Я» для того, щоби бути сприйнятим повинно спочатку відсторонитися від себе самого. Інший розміщується в перспективі, яка проходить назовні та вважається природним положенням для людини та дитини, а особисте «Я» розкривається лише в результаті звернення до початкової перспективи, або «рефлексії» [2]. Разом з тим, потрібно пам'ятати, що людина постійно перебуває жагою володіння, присвоєння щодо Іншого; індивід може також інтерпретувати події в аспекті злої мети Іншого, ініціюючи механізм народження почуття ресентименту [8]. Таким чином, заздрість, ворожість, витоки своїх невдач суб'єкт оформлює в даний феномен, він створює пастки металевому і тілесному в розкритті буття (наприклад, осміювання Заратустри, його «Просвітлення» як уособлення нової етики). Саме тому, Ф. Ніцше є автором тези про те, що мораль рабів просякнута ресентиментом [8], адже людина втрачає надважливу здатність забувати те, що набуло рис дійсності [8]. Отже, явище ресентименту [8] виступає справжньою основою природи «останньої людини» як тяжка і глибинна перепона в подоланні «досвіду-межі».

Особистий досвід та чуттєвість беруть у полон людину та спокушають її не виходити за межі класичної раціональності, традиції, адже наш світ, його розширення, розгортання соціокультурного, морально-етичного, світоглядного кола, часто обмежується «розміром черевиків» на людині: комфорт, безпека та інерція життя стають вагомими причинами не відкривати інші шухляди. Зміст, занурений у форму традиційного, відрікається чи намагається не помічати невизначене, об'ємне, непередбачене, надлишкове. Так, про нікчемність життя, в якій не вирує велика пристрасть до розширення своїх меж, наголошував іспанський філософ культури Х.Ортега-і-Гассет («Дегуманізація мистецтва»). Людина потребує бажаної наявності-видимості (подоби, ясності), ілюзії упорядкованості буття, гармонії, тобто всього того, що виступає, на її думку, основою світу – базисом, за допомогою якого індивід плекає відчуття спасіння від внутрішніх розбіжностей, болю та розпачу, що приносять людині страждання. Даний комплекс характеристик стане в нагоді при визначенні антропологічної стратегії «людини-дерева». Саме дійсність явища подібна до завіси, що закриває від нас те «у собі», де закладена потенція сутності речей [6]. Для його розкриття Ф. Ніцше пропонує введення нової абетки – використання «діонісійського» елемента, як творчої сили, що створює передумови до оновлення: вітальна енергія (надлишковість) надає здатність одиничному «забути про себе» і відчуття єдності усіх сутностей. В цьому аспекті глосарій німецького мислителя, його бачення перетинається з філософськими візіями східної рефлексії. Категорії онтології – розчинення частини в загальному, прикриття наявного буття покривом ілюзії, як перепони в здатності «забути себе», пророцуються в новій гносеологічній картині суб'єкта. Візерунки даосизму, буддизму, веданти стають помітними в працях Ніцше, які закликають подолати апологію страху раціональності та вивести індивіда до зустрічі з неможливим, завдяки демонтажному поняттю «досвід-межа»; наприклад, концепт «дао», що уособлює поєднання двох категорій «повноти» та «порожнечі», актуалізує свою присутність в афористичному стилі німецького мислителя.

Результати дослідження. Світові класики філософської думки – Платон та Аристотель, зазначали, що філософія починається з подиву та здивування. Автор статті додає до цього ряду ще збентеження, неприйняття та певний лінгвістичний «опік». Адже мова, якою пропонує жити Ф. Ніцше – строката, нелінійна, випукла та «гостра»: семантика тексту може залишити своєрідний «опік», бо потребує від людини над-зусиль подолати оформлене, стереотипне, почати використовувати нову абетку: *«Гнів та покарання – дари, які ми унаслідували від тварин. Людина лише тоді стане повнолітньою, коли поверне ці дари тваринам»* [4, с. 30-32]. Візуальні образи супроводжують нас повсюди: так, метаморфоза духу проходить

три перетворення – Верблюжа (традиція, досвід) / лев (потенція переходу) / дитина (Священне «Так») – трансгресія)) [9]. Неможливе стає на шлях Зустрічі з повсякденністю та нагадуванням про примарність останньої, навіть, коли це фізична реальність, що маніфестує константність та непохитність буття [9].

Остання людина уособлюється «линвою, якого натягнуто між твариною та Надлюдиною» [4, с. 11]. Фігура лева – створення свободи для нової творчості, яка має свою внутрішню силу [9]. В цьому аспекті візуальними помічниками стають приклади з простору мистецтва: роботи двох художників – німецького ілюстратора К. Бухгольца «Лев на канаті» та робота художниці – наївістки Марії Приймаченко «Добрий Лев». Втім, перегляд картин підіймає такі питання: чи лину натягнуто високо у повітрі, як зазвичай розкривають даний афоризм, чи можна розширити межі і увявити, що кодол може тягнутися і по землі, та від цього легше не стається. Пригадаємо слова Ф. Кафки, що істинний шлях проходить по ливні, якого «натягнуто безпосередньо над самою землею, щоби перечіплюватися, а не йти» [1].

Виділяється антропологічна стратегія у наданні визначення «людина». Отже, присутня наступна бінарна опозиція: «людина-дерево» (бути) та «людина-бархан» (частка «і»). Формула «людини-бархана» – подив, як подих (надлишковість якості «норми»). Цей тип людини маніфестує (уособлює) переорієнтацію на народження нових смислів завдяки спрямованості своєї волі на подолання особистої несправжності та неповноцінності, які наочно розкриваються актом трансгресії; «для набуття свій світ знаходить, втрачений для світу». Індивід занурюється у нелінійність буття та спрямовує свою потенцію для розбудови нового, гідної мети «Іншого» [2]. Ясна річ, що процес такого «народження» характеризується присутністю відчаю, болю, спустошення, які мають не психофізіологічну природу, а метафізичну, тобто, не можуть бути відторгнутими свідомістю та тілесністю індивіда: згадаємо Першу Велику Істину буддизму – життя є страждання», Ніцше додає, що цей вихід відбувається саме через «народження Священного Так», що уособлюється фігурою дитини.

«Людина-бархан» обирає шлях множинності, ризоматичного світогляду, де випадок або/чи ризик стають іманентними складовими обраного шляху. Саме такі відчуття виникають при перших дотиках знайомства з метафоричністю нової абетки у Ф. Ніцше: «Ви дурні? Обгорніть себе піднесеним – мантією для всього дурного»; «Да буде співчуття твоє вгадування: спочатку узнай чи бажає друг співчуття. Може бути, він полюбляє в тобі незламний погляд і погляд у вічність» [4, с. 48]. У свідомій любові жінки є і раптовість, і блискавка, і пільма поруч зі світлом» [4, с. 41-44].

«Людина-дерево» («бути») оформлюється як «тут-і-зараз» буття. Характеризується передбачуваністю процесів та явищ, статичністю буття в цілому. Коренева система наявного буття – істина та норми традиції обмежують суб'єкта у здатності розірвати обов'язок («я мушу») і перейти на рівень «я здатен» аби омана чи свавілля дійсності не затьмарило розум і дух. Адже безапеляційність тверджень робить життєвий простір покаліченим, травмованим, на правду, дана деформація прихована і глибинно занурена у підвалини підсвідомого, а тому, не сприймається проблемою. Якір «бути» такої людини поглинається примарною турботою про себе, яка визначається як дороговказ раціональності та занурення у кордонах лише сприйняття того, що дозволяє сприймати традиція: комфорт та безпека не повинні піддаватися руйнації та стають перепорою до народженнякроку трансгресії.

В статті виявлені слідувачі модуси подолання межі:

Онтологічний. Наявність основних категорій онтології буття/не-буття, одиничне/загальне, частка/ціле, Я/Ти, в текстах німецького філософа дозволяють розкрити та посилити специфіку перетину межі. Відносини одиничне/загальне мають характер спрямування один до одного: «увійти до брудної води, якщо це – вода істини, і не гнати від себе холодних жабок», або такий вислів «любити тих, хто нас зневажає і простягнути руку приводу, який намагається нас залякати» [5]. Категорії онтології – одиничне має схильність переходу у загальне: «Я – правозвісник блискавки. Я тяжка крапля з грозової хмари, а ім'я тієї блискавки – Надлюдина» [4, с. 13].

Присутня боротьба протилежностей (протилежних якостей), що поєднує зміст зі вченням античного філософа Геракліта про боротьбу протилежностей, як одну з основ існування Логосу і динамічного буття, адже «усі пристрасті перетворюються на чесноти; демони – на янголів; дикі пси стають солодкоголосими птахами». Зміна протилежних станів або набуття нового статусу явищу (речі): «з отрути своєї виготовляємо собі бальзам» чи «ти доїв корову скорботи – зараз п'єш солодке молоко її вимені» [4].

Символічний (семантичний) – особливі лінгвістичні конструкти в текстах митця створюють неповторну літературну пам'ятку, в якій актуалізують своє функціонування парадокс, флуктуації та неочікуваний розвиток сюжету замість передбачених висновків. Мова – динамічний феномен, поліфункціональний процес, гетерогенна структура, яка створює літературний дизайн буття, свідомість, культуру суб'єкта, ініціює формування різноманітних людських суб'єктивностей, зазначала дослідниця Ю. Кристева [3; 6]. Вона виділяє в середині мови наявність двох неподільних рівнів – семіотичного і символічного – комбінування даних рівнів призводить до створення різноманітних дискурсів, типів, практик щодо значень [3]. Завдяки залученню певних когнітивних конструкцій, відбувається самоідентифікація себе з можливістю обрати шлях до зустрічі з неможливим. Характеризується насиченість парадоксальністю та нелінійним розвитком подій щодо змісту афоризмів: «чеснотиможуть гинути від ревностів»; «наближаючись до тебе, я ще повинен навчитися скромності» [4].

Активно залучається зооморфна символіка та використання структурних компонентів міфу, введення персонажів-помічників, що допомагають розкрити сюжетні лінії провокативно, гротескно та надлишково. Також, сюжет може відбуватися через легенду або притчу: герой покидає основне місце (домівку), вітчизну, далі вводиться стан усамітнення, який може тривати роками, потім настає Просвітлення (вихід поза межі – акт трансгресії): «пересичений мудрістю бджоли, яка набрала, зазвичай, забагато меду (розкривається фактор надлишковості), далі – трансляція нової етики, мудрості на ззовні, з залученням ознак парадоксальності та прояву нелінійного розвитку буття: «я хочу дарувати (мудрість), поки наймудріші не зрадіють знову безглузду, а бідні – своєму багатству» [4, с. 6-7].

Головна сюжетна основа доповнюється або покривається допоміжними образами; так, промова Заратустри, як уособлення «людини-бархана» настільки надлишкова, що центр навантаження читача розбавляється фігурою «танцюриста на кодолі», що виконує функцію терапевтичного заспокійливого для вкрай збентеженої традиції. Збентеження та обурення традиції демонструються словами Заратустри: «я ще на відстані від них, і думка моя їх не досягає. Для людей я є середнє між божевіллю і трупом» [4, с. 123-125]. До речі, висміювання – це модератор античних практик по вигнанню тих, хто порушує лінійність буття: так робили, наприклад, з Діогеном – античним кініком, коли він намагався звертатися на площах та ринках з суттєвими, але неklasичними парадигмами повсякденності. Зазвичай те, чого не розуміють, піддають сміху, натовп починає насміхатися над Заратустрою, який звертався до них з ідеєю вчити людей сенсу їхнього буття: «Смисл є Надлюдина, блискавка за темної хмари людства» [4]. Його мета – перейти «досвід-межу» в акті трансгресії від «людини-дерева» («бути») до «людини-бархану» («і») – Надлюдини. Саме тому, чуттєве навантаження нарощується, коли Ф. Ніцше описує якісну природу звернення Заратустри: «не до людей я буду звертатись, а до тих, хто створює, хто збирає врожай, святкує, бажаю долучитися. Я покажу їм веселку і всі сходи, що ведуть до Надлюдини» [4].

Метафізичний (іраціональний). Коли неklasична філософська думка поставила під сумнів примат розуму над чуттєвим, з'явилося багато напрямків, які проголосили джерелом своїх теорій – інстинкт, волю, життя, екзистенцію, як основи існування людини. Ніцше фіксує іраціональне начало, що уособлює передумови занурення в зустріч з неможливим; «життя – джерело радощів, але всюди де п'є натовп, джерела отруєні» [4].

Ключовий фактор – творення понад-усе (над-творіння), а значить феномен надлишковості відіграє потужну роль в спрямованості суб'єкта на межу та її проходження. Надлишковість виводить індивіда з-під сфери лінійного та класичної раціональності та стає

ресурсом для акту трансгресії: людина зраджує чи/або залишає наявне буття (дійсність) та занурюється у біфуркаційні розлами духа. (Згадаємо образ лева у метаморфозі духа – надзусилля для творчості та свободи). В цьому модусі також важливе положення відводиться поняттю «досвід-межа», завдяки якому людина запрошує неочікуване до себе (перехід від «людини-дерева» до «людини-бархана»). Таким чином, розкривається наступна тріада: подив/ «досвід-межа» / надлишковість, що сукупно створюють підґрунтя для демонтажу межі.

Треба зазначити, що дані експлікації буття функціонують не ізольовано одна від одної, а мають гнучкі переходи і доповнюють одна іншу специфічними ознаками свого існування.

Висновки. Отже, в науковому дослідженні представлена спроба фіксації виходу за межі повсякденності, лінійного мислення традиції, завдяки афористичному, специфічному стилю Ф. Ніцше. Наявне буття (присутня, оформлена дійсність – «туті-і-зараз») в якості «норми» демонтується у зустрічі з Надлюдиною тобто, нелінійним собою. Особистість розкриває себе в множинному вимірі, невідомому їй з точки зору класичної раціональності. Реальність нового стибу складає природу потрясіння, несприйняття, падіння, дотику, занурення та піднесення. Певна особливість даних якостей полягає в тому, що людина може їх відкрити для себе не лише в випадку релігійного занурення, а створити «прецедент» норми – «зустрітися в просторі неможливого/дійсного» та набути навички, які дозволяють особистості бачити більше, ніж надає їй реальність. Народжується особливий «синтетичний, об’ємний» зір, який перевершує фізичний, надаючи суб’єкту крила подиву своєї надлишковості. Це мрія та заповіт Заратустри, це мрія та заповіт Фрідріха Ніцше!

Розкриття нової абетки Ф. Ніцше через залучення ключових термінів таких, як «трансгресія» та «досвід-межа», створює передумови для визначення нової дефініції людини. В статті вперше запропоновано представлення двох дихотомій: «людина-дерево» («бути») – лежить в основі класичної раціональності, відповідає за спадковість, традицію, стереотип, ресентимент і «людина-бархан» (частка «і», багатовимірність) – нелінійність, множинність, непередбачуваність висновків, демонтаж традиції, казуальність. В дослідженні виявлена типологія модусів буття у вигляді онтологічної, символічної (семантичної), метафізичної експлікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кафка Ф. Щоденники 1910-1923 рр.. Харків: Фоліо, 2021. 256 с.
2. Клагес Л. Людина та земля. Тотенбург, 2020. 242 с.
3. Кристева Ю. Полілог. Київ, Юніверс, 2004. 480 с.
4. Ніцше Ф. Так говорив Заратустра. Львів: Астролябія, 2010. 301 с.
5. Рьод В. Шляхи філософії: XIX-XX століття. Київ: Дух і літера, 2010. 368 с.
6. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с.
7. Фуко М. Археологія знання. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2003. – 326 с.
8. Шаап С. Людина як міра. Вчення Ніцше про ресентимент. Київ: Видавництво Жупанського, 2008. 205 с.
9. Яровицька Н., Касинюк Л. «Остання людина» як трансгресія до «Надлюдини». Вісн. Львів.нац. ун-та імені Івана Франка. Філософсько-політологічні студії, Львів. 2018. Вип. 17. С. 103-109.
10. Blanchot, Maurice. Lejeudela pensée // Critique: Hommage à Georges Bataille. Aout-Septembre 1963, 740 p.

REFERENCES

1. Kafka F. (2021) Shchodennyky [Diaries] 1910-1923 rr.. Kharkiv: Folio. 256 s. [in Ukrainian].
2. Klahes L. (2020) Liudyna ta zemlia [Man and earth]. Totenburh, 242 s. [in Ukrainian].
3. Krysteva Yu. (2004) Poliloh [Polylogue]. Kyiv, Yunivers. 480 s. [in Ukrainian].
4. Nitsshe F. (2010) Takhovoryv Zaratustra [So spake Zarathustra]. Lviv: Astroliabiiia. 301 s. [in Ukrainian].

5. Rod V. (2010) Shliakhyfilosofii: XIX-XX stolittia. [Ways of philosophy: XIX-XX centuries]. Kyiv: Dukhlitera, 2010. 368 s. [in Ukrainian].
6. 6. Filosofii: slovnykterminiv ta personalii [Philosophy: a dictionary of terms and personalities]/ V. S. Blikhar, M. A. Kozlovets, L. V. Horokhova, V. V. Fedorenko, V. O. Fedorenko. (2020) Kyiv: KVIITs. 274 s. [in Ukrainian].
7. Fuko M. (2003) Arkheolohiiiaznannia [Archeology of knowledge]. Kyiv: VydavnytstvoSolomiiPavlychko «Osnovy». 326 s. [in Ukrainian].
8. Shaap S. (2008) Liudyna yak mira. VchenniaNitsshe pro resentment [Man as a measure. Nietzsche's teachings on resentment]. Kyiv: VydavnytstvoZhupanskoho. 205 s. [in Ukrainian].
9. Yarovytska N., Kasyniuk L. (2018) «Ostanniiliudyna» yak transhresia do «Nadliudyny» ["The Last Man" as a transgression to "Superman"]. Visn. Lviv.nats. un-ta imeni Ivana Franka. Filosofska-politologichnistudii, Lviv. Vol.17. S. 103-109. [in Ukrainian].
10. Blanchot, Maurice. (1963) Le jeu de la pensée // Critique: Hommage à Georges Bataille. Aout-Septembre. 740p. [in French].

Chernenko Volodymyr Oleksandrovych

Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor at the Department of art education and humanitarian disciplines
Kharkiv I.P. Kotlyarevsky National University of Arts
11, Kontyutsii sq., Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7413-3082

FRIEDRICH NIETZSCHE: A GESTURE TOWARDS THE LIMIT, OR AN ALPHABET FOR ALL AND FOR NO ONE

Problem. *The modern world is entangled in a net of the linear worldview, is bound by a stereotypical thinking and limitations of the individual's consciousness. Therefore, important reference points (beacons) are personalities who offer the world and the individual a new alphabet of reality. One of such representatives was the German thinker Friedrich Nietzsche. The author of the article presents the "philosopher of life" in the aspect of transgression – overcoming the impossible – "static being".*

Purpose. *With the help of the glossary of postmodernism, namely, the notion of transgression and the concept of "experience-limit" (M. Blanchot, V. Roed, S. Schaap), the author of the article demonstrates how to overcome the linear vector of experience development (sensuality and reason) in the aspect of transformation of the "Last Man" to Overman.*

Methods. *The author applied a descriptive method, induction, deductive method, synthesis, generalisation, hermeneutics, instrumentalism of John Dewey.*

Results. *The research presents an attempt to record the act of transcending everyday life, linear thinking, and tradition using the aphoristic style of Friedrich Nietzsche. The present (presented) being as a "norm" is dismantled in the encounter with the Overman; the birth of new meanings, a new alphabet (characters of the child, the "Other") is observed; the definition of Man in the form of dichotomies is proposed: "Man-Tree" ("Being") – lies at the heart of what the individual lives through, thinks and talks about (continuity, tradition) and "Man-Barkhan" (conjunction "And") – non-linearity, asymmetry, multiplicity, unpredictability, transcending the tradition, casuality. The ontological, symbolic (semantic), and metaphysical modus of being are revealed.*

Key words: *Overman, experience-limit, nonlinearity, culture, transgression, consciousness, being, new alphabet.*